ний, в том числе физические лица, государство, иностранные и международные субъекты. Сделаны выводы, что профессиональные аудиторские преступления – это общественно опасные виновные деяния (действие или бездействие), которые совершаются аудитором, и направлены на порядок общественных отношений по квалифицированному оказанию аудиторских услуг, охраняемых УК, и заключаются в нарушении профессиональных обязанностей.

Ключевые слова: преступление, аудит, специальный субъект преступления, профессиональные аудиторские преступления.

Summary

Olena Vashchuk. The concept and system of crimes committed by the auditor as a special subject.

The article distinguishes between state and non-state audit, and also defines the features of the last one. The main features of non-state audit include: a) the audit reports on financial statements, which is used mainly by customers, reduces their risks of making wrong decisions when using it; b) the audit not only detects violations in the activities, but also provides assistance in their elimination; c) the auditor works on a contractual basis with the client, and therefore has the appropriate obligations to him and in case of non-performance or improper performance is primarily a civil liability; d) during the audit it is necessary to pay for the services of auditors, which are included in the gross costs and cost of production, and ultimately paid by the buyer of goods and services; e) the auditor prepares a report in which he provides recommendations for the elimination of identified deficiencies and violations.

Audit relations have a complex subjective system, which is characterized by its own means of legal regulation. The subject composition of the audit relationship is not exhaustive, since the users of the information obtained as a result of the audit are an indefinite circle of participants in market relations, including individuals, the state, foreign and international entities. It is concluded that professional audit crimes are socially dangerous guilty acts (action or inaction) that are committed by the auditor and are aimed at the legal relations arising from the qualified provision of audit services, protected by the Criminal Code, and are in violation of professional duties. Among the crimes provided for in the Criminal Code, it is expedient to single out professional audit crimes, taking into account the specifics of the subject of their commission. At the same time, it is necessary to classify these professional audit crimes according to the appropriate criteria, which can serve as a certain algorithm for qualification in case of their commission.

Key words: crime, audit, special subject of crime, professional audit crimes.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2020.77

УДК 343.13

М.М. ГЕРАСИМЕНКО

*Микола Михайлович Герасименко, аспірант Академії праці, соціальних відносин і туризму**

ORCID: 0000-0002-4236-1715

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ГЕНОЦИДУ

Постановка проблеми. До одного з найбільш резонансних злочинів, передбаченим законом України про кримінальну відповідальність, слід віднести геноцид. Масштабність цього незаконного діяння сколихнула громадянську спільноту досить давно, але тільки зараз, на теренах незалежної України, можливо встановити осіб, відповідальних за геноцид та притягнути їх до кримінальної відповідальності. Неможливо замовчувати той факт, що розслідування геноциду та притягнення винних за його вчинення є надзвичайно актуальним процесом, який потребує спеціальних знань та умінь в проведенні розслідування. На службових осіб, які в рамках кримінального провадження збирають докази, знаходять осіб, які причетні до злочину та проводять інші дії, направлені для встановлення істини в справі, покладається величезний тягар відповідальності у вигляді доказування.

Процес розслідування складається з комплексу необхідних слідчих (розшукових) дій та повинен відповідати вимогам щодо їх проведення. Залучати до проведення розслідування необхідно підготовлених співробітників, які володіють знаннями у цій сфері та можуть чітко сформулювати план слідчих (розшукових) дій та рухатись у вказаному напрямі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковим підґрунтям даної роботи стали праці таких українських науковців, як М.М. Антонович, К.А. Важна, К.О. Савчук, а також інших дослідників, які досліджували питання нормативно-правового забезпечення процедурного механізму розслідування такого злочину, як геноцид. Формування уявлення про геноцид як злочин, його розслідування не минули праці науковців, які досліджували історичну складову. Доцільно зазначити, що вказаний аспект досліджували наступні науковці: С.В. Кульчицький, Г.Г. Єфіменко. При цьому низка проблемних питань потребує розгляду та більш детального вивчення. Необхідно приділити особливу увагу нормативно-правовому забезпеченню та проаналізувати, яким саме чином розслідувати кримінальні провадження, передбачені ст. 442 Кримінального кодексу України (далі – КК) «Геноцид».

Формулювання мети статті. Метою статті є дослідження питання доказування економічних злочинів (збір відомостей, їх фіксація та застосування доказів у матеріалах кримінального провадження). Основним завданням є розгляд особливостей доказування злочинів економічного спрямування, що потребує ретельної

підготовки службових осіб, отримання нових спеціальних знань, забезпечення належного рівня професійної діяльності, створення плану розслідування тощо.

Виклад основного матеріалу. Процес розслідування кримінальних проваджень – це поетапний механізм збору, фіксації та використання доказів уповноваженою на те службовою особою. Розслідування проводиться слідчим, процесуальне керівництво провадженням здійснює прокурор, а оперативні співробітники допомагають виконувати доручення в рамках розслідування. Вчинення таких дій здійснюється з однією метою – швидко, всебічно та повно дослідити обставини справи та прийняти законне рішення у провадженні.

Розслідування тяжких, резонансних справ перебуває на контролі органу досудового розслідування, в якому воно проводиться, та Міністерства внутрішніх справ України. Тому знаходиться під пильною увагою не тільки керівництва підрозділу, а й громадськості, засобів масової інформації. На слідчого, прокурора одночасно покладається вищий ступінь відповідальності за розслідування, а кожна їх дія перебуває під наглядом. Саме такі обставини допомагають встановити, що службові особи в кримінальному провадженні мають створювати механізми розслідування злочинів, які є вагомими для суспільства.

До категорії злочинів, за розслідуванням яких стежить вся країна, належить геноцид. Вказане діяння є злочином проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Злочин має численну кількість потерпілих осіб, права та законні інтереси яких були порушені. Відновлення порушених прав вийшло на першочерговий рівень.

У своїй науковій статті «Проблема визначення злочину геноциду в міжнародному праві та його застосування до Голодомору 1932–1934 рр. в Україні» М.М. Антонович висловив думку, що важливим питанням у визначенні «геноциду» є поняття «наміру» саме для встановлення того, чи держава порушила свої зобов'язання згідно з Конвенцією про запобігання злочинів геноциду і покарання за нього¹. К.О. Савчук у своїй праці «Голодомор – український геноцид» наголосив на тому, що Голодомор 1932–1934 рр. визнано геноцидом українського народу на рівні національного та міжнародного законодавства, а дискусія з науковцями та політиками, які заперечують сам факт штучно організованого голоду в Україні 1932–1933 рр., є малоперспективною².

К.А. Важна, розглядаючи геноцид як суспільно негативне явище не тільки за національним, а й міжнародним законодавством у своїй науковій статті «Сутність геноциду відповідно до чинного міжнародного права та міжнародної практики» дійшла висновку, що для уможливлення реалізації справедливого й ефективного міжнародного судочинства і міжнародно-правової відповідальності необхідно чітко встановити, як вчиняється геноцид (способи вчинення геноциду), які інструменти і механізми є необхідними для вчинення геноциду в сучасних реаліях державної організації життя суспільства, хто є суб'єктом злочину геноциду³. Ми погоджуємось з цією думкою, яка тільки підтверджує масштабність проблеми вчинення геноциду, його визнання міжнародної спільнотою та розслідування.

КК визначається, що геноцид є кримінально караним діянням та утворює індивідуальний склад злочину. Фактично КК передбачив поняття «геноциду» та визначив дії, які особи можуть понести покарання. У ст. 442 ч. 1 надано наступне визначення поняттю «геноцид» як діяння, умисно вчиненого з метою повного або часткового знищення будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи шляхом позбавлення життя членів такої групи чи заподіяння їм тяжких тілесних ушкоджень, створення для групи життєвих умов, розрахованих на повне чи часткове її фізичне знищення, скорочення дітонародження чи запобігання йому в такій групі або шляхом насильницької передачі дітей з однієї групи в іншу. Вчинення такої категорії суспільно небезпечних дій обов'язково здійснюється з мотивів явної нетерпимості (національної, етнічної, расової, релігійної).

При цьому законодавець передбачає відповідальність за публічні заклики до геноциду; виготовлення матеріалів, які закликають до геноциду з метою їх розповсюдження; розповсюдження матеріалів, які закликають до геноциду (ст. 442 ч. 2 КК)⁴.

Визначення поняття «геноцид» необхідно дослідити у ст. 11 Конвенції про запобігання злочинів геноциду і покарання за нього (далі – Конвенція): геноцид визначається як дії, що чиняться з наміром знищити, цілком або частково, яку-небудь національну, етнічну, расову або релігійну групу як таку: 1) вбивство членів такої групи; 2) заподіяння серйозних тілесних ушкоджень або розумового розладу членам такої групи; 3) навмисне створення для якої-небудь групи таких життєвих умов, що розраховані на цілковите або часткове фізичне винищення її; 4) заходи, розраховані на запобігання народженню дітей у середовищі такої групи; 5) насильна передача дітей з однієї групи людей в іншу⁵. З урахуванням Конвенції геноцид як злочин криміналізовано за національним законодавством України.

Відповідно до Закону України «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні» Голодомор 1932–1933 рр. визнано геноцидом українського народу⁶. У свою чергу, постановою Верховної Ради України «Про Звернення Верховної Ради України до держав – партнерів України щодо визнання Голодомору 1932–1933 років в Україні злочином геноциду українського народу» Верховна Рада України звернулася до держав – партнерів України з метою визнання Голодомору 1932–1933 рр. в Україні злочином геноциду українського народу. В описовій частині постанови зазначено, що Україна у 1932–1933 рр. пережила страшну трагедію – Голодомор, який забрав мільйони людських життів. Злочинний комуністичний тоталітарний режим шляхом насильницького вилучення продовольства, блокади сіл та цілих районів, заборони виїзду за межі охопленої голодом України, згорання сільської торгівлі, репресій щодо незгодних зумисне створив для українців такі життєві умови, що були розраховані на їх фізичне знищення⁷.

Служба безпеки України порушила справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 442 Кримінального кодексу України за фактом здійснення посадовими особами геноциду в Україні 1932–1933 рр. Осіб, які є фігурантами вказаної справи, притягнуто до кримінальної відповідальності. Серед них комуністичні лідери, які очолювали СРСР та УСРР на той період.

Аналогічною є ситуація визнання геноцидом кримськотатарського народу депортацію з Криму кримських татар у 1944 р., яка визнана постановою Верховної Ради України «Про визнання геноциду кримськотатарського народу»⁸. У подальшому винесена постанова Верховної Ради України «Про звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, світових лідерів та всіх членів міжнародного співтовариства щодо вшанування жертв геноциду кримськотатарського народу та засудження порушень Російською Федерацією прав і свобод кримськотатарського народу», в якій передбачено закликати міжнародну спільноту визнати депортацію з Криму кримських татар у 1944 р. геноцидом кримськотатарського народу⁹.

У зв'язку з цим на офіційній інтернет-сторінці прокуратури Автономної Республіки Крим з'явилася інформація, що проводиться розслідування кримінального провадження за ст. 442 КК. Фабула розслідування наступна: упродовж травня-липня 1944 р. за вказівкою колишніх керівників органів державної влади СРСР з території Кримської АРСР насильно виселено понад 225 тис. кримських татар та осіб інших національних груп для проживання до непристосованих районів Узбецької РСР, Казахської РСР, Башкирської АРСР та інших областей Російської РФСР. Крім цього зазначено, що слідчими проводиться суттєвий перелік слідчих (розшукових) дій з метою притягнення винних до відповідальності¹⁰.

Висновки. Враховуючи вказане вище, потрібно зробити висновок, що злочин, передбачений ст. 442 КК «Геноцид» займає особливе місце серед інших, оскільки належить до категорії резонансних тяжких злочинів. Розслідування геноциду являє собою послідовну логічну структуру проведення досудового розслідування, яка містить значний обсяг процесуальних дій. Особи, які здійснюють розслідування, мають володіти необхідними знаннями та бути висококваліфікованими у цій галузі. Вказаний злочин не має строків давності, а тому потрібно бути готовими досліджувати історичні події, виявляючи винних.

¹ Антонович М.М. Проблема визначення злочину геноциду в міжнародному праві та його застосування до Голодомору 1932–1934 рр. в Україні. *Наукові записки*. 2008. Т. 77. Юридичні науки. С. 62–65.

² Савчук К.О. Голодомор – український геноцид. *Вісник Львівського університету*. 2015. Вип. 37. Ч. 2. С. 58–64 (Серія «Міжнародні відносини»).

³ Важна К.А. Сутність геноциду відповідно до чинного міжнародного права та міжнародно-правової практики. *Науковий журнал «Підприємництво, господарство і право»*. Міжнародне право. 2017. № 8. С. 193–197.

⁴ Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

⁵ Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього: Нью-Йорк, 9 грудня 1948 г. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155

⁶ Про Голодомор 1932–1933 років в Україні: Закон України від 28 листопада 2006 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2006. № 50. Ст. 504. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/376-16>

⁷ Про Звернення Верховної Ради України до держав – партнерів України щодо визнання Голодомору 1932–1933 років в Україні злочинним геноцидом Українського народу: постанова Верховної Ради України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2017. № 1. Ст. 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-19>

⁸ Про визнання геноциду кримськотатарського народу: постанова Верховної Ради України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2015. № 49–50. Ст. 469. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792-19>

⁹ Про звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, світових лідерів та всіх членів міжнародного співтовариства щодо вшанування жертв геноциду кримськотатарського народу та засудження порушень Російською Федерацією прав і свобод кримськотатарського народу: постанова Верховної Ради України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2016. № 22. Ст. 471. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1348-19>

¹⁰ Офіційна інтернет-сторінка прокуратури Автономної Республіки Крим. URL: https://ark.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=183759 (дата звернення: 27.05.2020).

Резюме

Герасименко М.М. Особливості розслідування геноциду.

Стаття присвячена розгляду такого резонансного злочину, як геноцид. Метою статті є формування уявлення про геноцид як злочин, його розслідування на підставі проаналізованих нормативно-правових актів та проведених розслідувань вказаної категорії злочинів.

Особлива увага приділяється визначенню терміна «геноцид» відповідно до національного та міжнародного законодавства (визначення терміна розглядається у Кримінальному кодексі України та Конвенції про запобігання злочинів геноциду і покарання за нього).

Досліджується процедура визнання діянь як геноциду (Голодомор 1932–1933 рр. в Україні; депортація з Криму кримських татар у 1944 р.) та висвітлення таких подій міжнародному співтовариству.

Розглядається процес розслідування геноциду з урахуванням терміну вчинення злочину, числа потерпілих осіб та завданих збитків.

Ключові слова: геноцид, Голодомор, депортація, процес розслідування, доказування, кримінальне провадження.

Резюме

Герасименко Н.М. Особенности расследования геноцида.

Статья посвящена рассмотрению такого резонансного преступления, как расследование геноцида. Целью статьи является формирование представления о геноциде как преступлении, его расследование на основании проанализированных нормативно-правовых актов и проведенных расследований указанной категории преступлений.

Особое внимание уделяется определению термина «геноцид» в соответствии с национальным и международным законодательством (определение срока рассматривается в Уголовном кодексе Украины и Конвенции о предупреждении преступления геноцида и наказании за него).

Исследуется процедура признания действий как геноцида (Голодомор 1932–1933 гг. в Украине; депортация из Крыма крымских татар в 1944 г.) и освещение таких событий международному сообществу.

Рассматривается процесс расследования геноцида с учетом срока совершения преступления, числа потерпевших лиц и нанесенного ущерба.

Ключевые слова: геноцид, Голодомор, депортация, процесс расследования, доказывания, уголовное производство.

Summary

Mykola Gerasymenko. Features of the investigation of genocide.

The article is devoted to the consideration of such a resonant crime as genocide. The purpose of the article is to form an idea of genocide as a crime, its investigation on the basis of analyzed regulations and investigations of this category of crimes.

Particular attention is paid to the definition of the term “genocide” in accordance with national and international law (the definition of the term is considered in the Criminal Code of Ukraine and the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide).

The procedure of recognizing acts as genocide (the Holodomor of 1932–1933 in Ukraine; deportation of Crimean Tatars from Crimea in 1944 as genocide of the Crimean Tatar people) and coverage of such events by the international community is studied.

The process of genocide investigation is considered, taking into account the term of the crime, the number of victims and the damage caused.

One of the most resonant crimes provided by the Law of Ukraine on Criminal Liability is genocide. The scale of this illegal act has aroused civil society for a long time, but only now, in the territory of independent Ukraine, it is possible to identify those responsible for the genocide and bring them to justice. It is impossible to ignore the fact that the investigation of genocide and the prosecution of those responsible for its commission is an extremely relevant process that requires special knowledge and skills in conducting an investigation. Officials who gather evidence in criminal proceedings, find persons involved in the crime and carry out other actions aimed at establishing the truth in the case, bear a huge burden of responsibility in the form of evidence.

The investigation process consists of a set of necessary investigative (search) actions and must meet the requirements for their conduct. It is necessary to involve in the investigation trained officers who have knowledge in this area and can clearly formulate a plan of investigative (search) actions, and move in this direction.

Key words: genocide, Holodomor, deportation, investigation process, evidence, criminal proceedings.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2020.78

УДК 343.13

О.В. ДЕГТЯРЬОВА

**Ольга Володимирівна Дегтярьова, аспірантка
Академії праці, соціальних відносин і туризму***

ORCID: 0000-0002-0510-1914

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Постановка проблеми. Впровадження інформаційних технологій в кримінально-процесуальну діяльність стало актуальним питанням, а їх застосування зумовило необхідність торкнутись тематики забезпечення інформаційної безпеки у кримінальних провадженнях. При розслідуванні проваджень особи, які проводять розслідування, користуються базами даних та вносять в ці бази інформацію, яка має бути надійно захищена. Інформація у кримінальних провадженнях потребує особливого захисту, оскільки є об'єктом посягання з боку заінтересованих осіб щодо її розкриття та передачі.

Забезпечення інформаційної безпеки полягає у створенні належних умов для зберігання, обробки та обміну інформацією, яка будь-яким чином належить до розслідування кримінального провадження. Втручання в діяльність органів досудового розслідування через інформаційні системи – це підрив принципу незалежності правоохоронної системи. Важливо не тільки боротись з несанкціонованим втручанням, а й посилити міру відповідальності за вчинення таких дій. Оскільки всі зібрані дані в межах кримінального провадження охороняються законом та є таємницею слідства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковою основою даної статті стали праці таких українських науковців, як П.Д. Біленчук, М.І. Демура, Д.І. Клепка, І.О. Крицька, М.І. Малій, Г.В. Муляр, О.С. Ховпун, а також інших дослідників, які вивчали питання забезпечення інформаційної безпеки у кримінальних провадженнях. При цьому низка проблемних питань потребує розгляду та більш детального вивчення. Проблема забезпечення інформаційної безпеки стає більш актуальною через швидкий розвиток та застосування інформаційних технологій у розслідуванні кримінального провадження.

Виклад основного матеріалу. Перехід до інформаційного суспільства характеризується впровадженням інформаційних технологій у важливі частини суспільного життя, в тому числі процес розслідування

© О.В. Дегтярьова, 2020

* *Olha Dehtiarova, Postgraduate student of the Academy of Labor, Social Relations and Tourism*